

Az ablak

1

– Hát persze, ha szép idő lesz holnap – mondta Mrs. Ramsay. – De korán, hajnalban kell ám kelned – tette hozzá.

Fiának rendkívüli örömet jelentettek ezek a szavak. Mintha ezzel véglegesen el is dőlt volna, hogy lesz kirándulás, s a csoda, amelyre szinte már évek óta várt, egy éjnyi sötétség s egy napi vitorlázás után elérhető közelségbe került. Már hatéves korában azok közé tartozott – sokan vannak ilyenek –, akik nem tudják különválasztani egyik érzésüket a másiktól, hanem a jövő kilátásait – örömet, bánatát – önkéntelenül a jelenre vetítik. Az ilyeneknél már zsenge gyermekkorukban azt a pillanatot rögzíti és kristályosítja az érzelmek kerekeinek minden fordulata, amelyre árnyéka vagy ragyogása éppen esik. James Ramsay a padlón ült és képeket vagdosott ki egy katonai áruház katalógusából, s anyja szavai közben ruházta fel mennyei boldogsággal egy hűtőszekrény képét. Az öröm glóriája sugárzott körötte. A talicska, a fűnyíró, a nyárfák susogása, a zápor előtt elhalványuló levelek, varjak káro-gása, seprők koppanása, női ruhák suhogása oly színesen és élesen jelentek meg képzeletében, hogy máris megvolt a maga külön jelrendszere, titkos nyelve – bár a szigorú, megalkuvást nem ismerő komolyság megtestesülésének látszott magas homlokával és élénk, eleven kék szemével, mely nyíltan és tisztán, enyhe rosszállással szemléli az emberi gyarlóságot. Úgyhogy anyja, miközben elnézte, milyen gyorsan vágja körül a hűtőszekrényt, máris hermelinprémes, vörös palástban képzelte el a bírói székben,

vagy hogy valamilyen komoly vállalkozást irányít, mikor a közügyek válságban vannak.

- Csakhogy nem lesz szép idő - mondta az apja, s megállt a nappali ablaka előtt.

Ha lett volna kéznél fejsze, piszkavas vagy bármilyen fegyver, amely apja mellébe fúródva nyomban megölné, James biztosan megragadja. Mr. Ramsay pusztán jelenléte ilyen szélsőséges érzelmeket keltett gyermekei lelkében. Most is, ahogy ott állt, mereven, mint a kés, vékonyan, mint a penge, gúnyosan mosolyogva nemcsak afölötti örömeiben, hogy kiábrándítja fiát és nevetséges-sé teszi feleségét, aki minden tekintetben sokkal különb nála (gondolta James), hanem valami titkos göggel is, hogy az ő ítélete biztos. Amit ő mond, az igaz. Mindig igaz. Képtelen hazudni. Soha nem másítja meg a tényeket. Egy kellemetlen szót soha meg nem változtat semmilyen halandó kedvéért, legkevésbé saját magzataiért, akiknek már gyermekkorukban tudatában kell lenniük, hogy az élet nehéz, a tények makacsok, s miközben a mesés föld felé utazunk, ahol legragyogóbb reményeink válnak semmivé, rozoga bárkáink sötétben tévelyegnek (ilyenkor Mr. Ramsay ki szokott egyenesedni, s apró, kék szemét összehúzza a látóhatárra szegezni), tehát mindenekfölött bátorságra, igazságra és állhatatosságra van szükség.

- De azért lehet szép idő is, és remélem, hogy az lesz - jegyezte meg Mrs. Ramsay, s türelmetlenül rántott egyet a vörösesbarna harisnyán, amelyet éppen kötögetett. Ha ma este elkészül vele, s ha mégis kimennek a világtórtoronyhoz, akkor minden fölösleges holmit, limlomot, amit csak talál még szerte a lakásban, odaadja a toronyőr csonttuberkulózisos kisfiának egy csomó régi magazinnal és egy kis dohánnyal együtt. Odaadja azoknak a szerencsétleneknek, akik egész nap csak ülnek, és valószínűleg

halálra unják magukat, hiszen egyéb dolguk sincs, csak a lámpaüveget tisztogatni, a kanócot levágni vagy tenyérynői kertjükben gereblyézni, hogy elteljen valamivel az idő. Ugyan akadna-e valaki, akinek kedve volna csak egyszer egy teljes hónapra, viharos idő esetén talán többre is, bebörtönöztetni magát egy teniszpálya nagyságú sziklán? – tette fel magának gyakran a kérdést. Nem kapna levelet, sem újságot, nem látna senkit; ha nős lenne, nem látná a feleségét, nem tudná, hogy vannak a gyermekei, nem betegek-e, nem estek-e le valahonnan s törték el kezüket, lábukat. Ki vállalkozna arra, hogy hétről hétre az egyhangú hullámverést vigyázza, majd a közeledő, félelmetes vihart, a tajtékkal borított ablakokat, s a fényszórónak csapódó madarakat, miközben inog az egész építmény, s az orrát sem dughatja ki, nehogy a tengerbe sodorja az orkán? Kinek volna ilyesmihez kedve? – kérdezte, főként lányaihoz fordulva. Szóval, tette hozzá kicsit más hangon, minden lehetséges jóval el kell látni azokat az embereket.

– Határozottan nyugati szél – jegyezte meg Tansley, az istentagadó, úgy tárva szét csontos ujjait, hogy a szél keresztülfújhasson köztük, ugyanis Mr. Ramsay mellé szegődött esti sétáján, s együtt járkált vele föl és le, föl és le a teraszon. Vagyis a szél a lehető legrosszabb irányból fújt ahhoz, hogy partra szállhassanak a világítótoronynál. Igen, ő aztán tud kellemetlen dolgokat mondani, ismerte el Mrs. Ramsay. Utálatos tőle, hogy beleütötte az orrát a dolgokba, és még jobban elkeserítette Jamest. De azt nem fogja túrni, hogy kinevessék a fiatalembert. „Istentagadó”-nak hívták, „kis ateistá”-nak. Rose kigúnyolta, Prue kigúnyolta, Andrew, Jasper, Roger kigúnyolta. Még az öreg, fogatlan Badger is megharapta, lévén a száztizedik ifjú (Nancy szerint), aki egész a Hebridákig jött utánuk, mikor sokkal kellemesebb társaság nélkül.

– Badarság – mondta Mrs. Ramsay nagyon szigorúan. Eltekintve a túlzásra való hajlamtól, melyet gyermekei tőle örökölték, s az arra vonatkozó célzástól (ami igaz volt), hogy túl sok embert hívott meg és néhányukat a városkában volt kénytelen elszállásolni, képtelen volt elviselni, hogy udvariatlanok legyenek a vendégeivel. Különösen az olyan fiatalemberekkel, akik szegények voltak, mint a templom egere. Férje szerint – akinek nagy csodálói voltak – „rendkívül tehetségesek”, és hozzájuk jártak vakációzni. Mrs. Ramsay valójában az egész férfinemet védelmezte. Nem tudta volna megmagyarázni, miért: lovaságukért és bátorságukért, hogy szerződéseket kötnek, kormányozzák Indiát, irányítják a gazdaságot, végül azért, ahogyan vele viselkedtek. Az ilyesmit minden nő megérzi és kellemesnek találja. Van benne valami állhatatos, gyermeki, tisztelettudó; egy idősebb hölgy méltóságán ettől még nem esik csorba, és jaj annak a lánynak – hála az égnek, az ő lányai közül egyik sem ilyen –, aki nem érzi át a csontja velejéig, hogy ez mit jelent.

Mrs. Ramsay szigorúan fordult Nancy felé. –Tansley nem jött utánunk – jelentette ki. – Meghívták.

Találniuk kell a dolgokra valamilyen megoldást. Hátha akad valami egyszerűbb, kevésbé fáradságos módja, sóhajtott fel, mikor belenézett a tükörbe, és meglátta ősz fűrtjeit, ötvenéves korára beesett arcát; eszébe jutott, hogy talán jobban is intézhette volna a dolgokat: férjével, férje könyveivel, a pénzzel kapcsolatban. De ő a maga részéről soha, egy pillanatra sem fogja megbánni elhatározását, nem hátrál meg a nehézségek előtt, nem hanyagolja el kötelességeit. Ilyenkor félelmetes jelenség volt, és lányai – Prue, Nancy, Rose –, némán felpillantva tányérjukról, miután olyan szigorúan beszélt velük Charles Tansley miatt, csak ilyenkor játszadoztak el hűtlen gon-

dolatokkal, melyeket magukban szövögettek az anyjukétól különböző, féktelenebb életről, talán Párizsban. Nem mindig férfira gondoltak, mert mindhárman hallgatag gyanakvással fogadták a hódolatot és lovagiasságot, az Angol Nemzeti Bankot és az Indiai Birodalmat, a gyűrűs ujjakat és a csipkés mellfodrokat. Noha mindhármuknak valami efféle jelentette a szépség lényegét, amely kislányos szívükben felkeltette a férfiasság érzetét, és arra készítette őket, hogy – miközben anyjuk szeme előtt ültek az asztalnál – tiszteljék a számukra idegen ember komolyságát, végtelen udvariasságát. Olyan volt, mint valami királynő, aki felemeli a sárból és megmossa egy koldus piszkos lábát, amikor így figyelmeztette, szigorúan megfeddte őket amiatt a nyomorult istentagadó miatt, aki Skye szigetéig üldözte őket – pontosabban, hivatalos volt hozzájuk, a szigetre.

– Szó se lehet róla, hogy holnap partra szálljunk a világtóronynál – szólt Charles Tansley összecsapva kezét, miközben Mr. Ramsay-vel az ablak mellett állt. Igazán éppen eleget beszélt már. Bárcsak magára hagynák Jamesszel, s mennének máshova beszélgetni. Az asszony Tansley-re pillantott. Micsoda szánalmas alak, a gyerekek szerint csupa púp meg horpadás. Nem tud krikettezni, behúzza a fejét, húzza a lábát. Durva fráter, ahogy Andrew megállapította. Tudták, mit szeret legjobban – mindig csak sétálgatni Mr. Ramsay-vel, föl, le, föl, le, megtárgyalva, ki nyerte meg ezt, ki nyerte meg azt, ki „elsőrangú” a latin verselésben, ki „ragyogó elme, de véleményem szerint alapjában véve megbízhatatlan”, ki kétségtelenül a „legtehetségesebb fickó a Balliolban”, ki temetkezett el átmenetileg Bristolban vagy Bedfordban, de akiről később még biztosan hallani fognak, ha Prolegomenája – amelynek első oldalait Tansley kefelevonatban magával

hozta, ha netán Mr. Ramsay kíváncsi volna rájuk, s amelyet a matematika vagy a filozófia valamelyik ágához írt – napvilágot lát. Ilyesmikről beszélgettek.

Mrs. Ramsay néha nem tudta megállni, hogy ne nevesse. A napokban mondott valamit a „hegymagasságú hullámokról”. Igen, mondta Charles Tansley, kicsit viharos volt. – Nem ázott bőrig? – kérdezte Mrs. Ramsay. – Kicsit átmedvedtem, de nem nagyon – válaszolta Tansley, s megtapogatta a kabátja ujját meg a zokniját.

De a gyerekeket, amint mondták, nem ez izgatta. Sem az arca, sem a modora, hanem ő maga – a gondolkozás módja. Mikor valami érdekes dolog került szóba: emberek, zene, történelem vagy akármi, s szép este lévén még ki is ültek a szabadba, az volt a panaszuk Charles Tansleyre, hogy addig nem nyugszik, míg ki nem forgatja a társalgás témáját, hogy megcsillogtathassa tudását, hogy megvethesse valamennyiüket, késhegyen táncoltatva, felingerelve mindenkit, mindenről leszedve a keresztvizet a maga csípős modorában. Azért jár tárlatokra, mondogatták a gyerekek, hogy megkérdezhessen valakit, tetszik-e a nyakkendője. Rose szerint Isten a tudója, hogy nem tetszik senkinek.

Mihelyt végeztek az étkezéssel, a nyolc Ramsay gyerek eltűnt az asztaltól, mint a kámfor. Hálószobájukba mentek, ez volt az egyetlen védett helyük a házban, sehol mássutt nem vitathattak meg nyugodtan semmit, se Tansley nyakkendőjét, se a reformtörvények megszavazását, se a tengeri madarakat és pillangókat, se az embereket. Közben a nap fénnel árasztotta el padlásszobáikat, melyeket csak vékony deszkafal választott el egymástól, és jól lehetett hallani minden lépést meg a svájci lányt, amint zokogva siratja apját, aki rákban haldoklott valahol Graubünden egyik völgyében. A nap sugarai teniszütőkre,

flanelnadrágokra, szalmakalapokra, tintatartókra, festékesdobozokra, bogarakra és parányi madarak koponyáira vetődtek, s a falakra tűzött hínár hosszú, fodros rojtjaiból csak úgy áradt a só és a moszat átható szaga, amely beleette magát a strand homokjától érdes törülközőkbe is.

Igen, már a sejtjeikbe is beivódott a viszály, a megosztás, a széthúzás, az előítéletek! Ó, hogy milyen korán elkezdtek, sajnálkozott Mrs. Ramsay. Olyan kritikus szemmel nézik a világot a gyerekei. Temérdek esztelenséget összefecsegnek. Jamest kézen fogva vezette ki az ebédlőből, mert a fiú nem akart a többiekkel menni. Olyan ostobaságnak érezte Mrs. Ramsay, hogy folyton az ellentéteket firtassák, mikor az ég a megmondhatója, amúgy is eléggé különböznek egymástól az emberek. A valóságban, gondolta, ahogy ott állt a szalon nyitott ablakánál, amúgy is elég sok a különbség: ebben a pillanatban a gazdagokra és a szegényekre, az alsóbb és a felsőbb osztályokba tartozókra gondolt. Az előkelőknek kijár, ha szűken mérve is, bizonyos tisztelet, hiszen nem csörge-dez-e az ő ereikben is annak a nemes, bár kicsit mitikus olasz családnak a véréből, amelynek leányai a tizenkilencedik században szóródtak szét az angol szalonokban, bájosan selypítve és vadul tombolva. Szellemességét, viselkedését, vérmérsékletét tőlük örökölte, nem a nehézkos angoloktól vagy a hideg skótoktól. De sokkal inkább eltöprengett a másik kérdésen, a gazdagokén és szegényekén, és azon, amit saját szemével látott hetenként, naponként, itt vagy Londonban, mikor személyesen látogatott meg egy-egy özvegyet vagy küzdelmes életű asszonyt – karján retiküljével, jegyzetfüzettel és ceruzával, hogy gondosan följegyezze, lajstromozza a béreket és a kiadásokat, a munkát és a munkanélküliséget abban a reményben, hogy így nem lesz csupán magánszemély,